

Libellus Policorion – Rogovski kartular, sv. 1: Kodikološki opis, paleografska analiza, faksimil, prir. Tomislav Galović, Državni arhiv u Zadru, Zadar 2018., 202 str.

U listopadu 2018. godine objavljena je knjiga pod naslovom *Libellus Policorion – Rogovski kartular, sv. 1: Kodikološki opis, paleografska analiza, faksimil*, koju je priredio Tomislav Galović, koji je s istom temom doktorirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 2010. godine. Radi se o samostanskom kartularu koji se nalazi u Državnom arhivu u Zadru, u arhivskom fondu pod nazivom *Benediktinski samostan Sv. Kuzme i Damjana na Pašmanu*. Ova knjiga je prvi od tri svezaka u seriji, te se u njemu donosi kodikološki opis, paleografska analiza i faksimil kartulara, te kao dodatak popis i digitalizacija pergamena do kraja 14. stoljeća iz istog fonda. U sljedećem svesku priređivač će objaviti kritičko izdanje latinskoga teksta kartulara i hrvatski prijevod, dok će u zadnjem izvršiti iscrpnu diplomatsko-povijesnu analizu kartulara.

Knjiga počinje riječima nakladnika (7), te predgovorom priređivača (9-11), u kojem se naglašava važnost proučavanja kartulara kao značajnih povijesnih vrela za razumijevanje hrvatskoga srednjeg vijeka, naglašavajući kako je Samostan sv. Kuzme i Damjana jedina danas živuća muška redovnička zajednica u Hrvatskoj koja je imala status kraljevskog samostana u ranome srednjem vijeku. Nadalje, priređivač pobliže objašnjava koji je cilj djela, te kako je osmišljena raspodjela tema za sva tri sveska.

U poglavlju *Uvod: Libellus Policorion – Rogovski kartular* (13-17) navodi se kako je benediktinski samostan sv. Ivana Evanđelista u Biogradu na moru utemeljio hrvatski kralj Petar Krešimir oko 1060. godine, o čemu svjedoče dvije verzije i nekoliko prijepisa same povelje o osnivanju. Kartular je napisan na srednjovjekovnom latinskom jeziku na književnoj gotici bolonjskoga tipa, a potječe iz druge polovice 14. stoljeća. Sadrži prijepise isprava i popise samostanskih dobara, a u kartularu je prepisano sveukupno 138 isprava i zapisa u razdoblju od 1060. do 1367. godine. Na kraju uvoda priređivač se referira na historiografe i djela, te zbirke izvora koje sadrže materiju iz kartulara.

Potom slijedi kodikološka analiza kartulara (19-24), u kojoj se opisuje sami rukopis, prvo počevši od samog fizičkog izgleda izvana, pa onda iznutra; najprije od kojeg je materijala napravljen (pergamene), na koji su način svesci posloženi, koje su njegove dimenzije, kako je bio uvezen, koliko je pisara sudjelovalo u izradi rukopisa (riječ je o dvojici), te kako su ispisani naslovi i inicijali.

U sljedećem poglavlju Tomislav Galović donosi paleografsku analizu (25-43), jer je u dosadašnjoj historiografiji taj aspekt ostao neobrađen. Pisar kodeksa nije mogao biti točno utvrđen, ali moguće je pretpostaviti da je to bio jedan (odnosno dvojica) od učenih redovnika benediktinaca Samostana sv. Kuzme i Damjana na Čokovcu, a kartular je najvjerojatnije sastavljen u samostanskom skriptoriju. Pismo kartulara je knjižna gotica bolonjskog tipa, a tek kasniji upisi i bilješke na marginama su ili na humanistici na latinskom jeziku, ili poluustavnoj i kurzivnoj glagoljici na hrvatskom jeziku. U drugom dijelu poglavlja, priređivač donosi deskripciju grafijskog sustava – morfologiju slova: na koji način su slova bila izvedena, koji su bili posebni grafemi (ç i e, potonje tzv. repato), na koji način su se tvorile kratice (suspenzijom, kontrakcijom, kombinacijama različitih znakova i slova, itd.), ligature i inicijali, te kako su se označavali brojevi i interpunkcija. Potrebno je naglasiti da je ovo poglavlje popraćeno primjerima u boji visoke rezolucije, što čitatelju uvelike olakšava razumijevanje materije.

Nadalje se donosi popis izvora, literature, i kratica koji su korišteni u djelu (45-53), a potom faksimil samog kartulara (55-156), uključujući i same korice rukopisa. Nakon faksimila priređivač je uključio i kazalo zapisa/isprava u obliku tablice – folijaciju priređivača, izvornu dataciju zapisa/isprave, izvorni naslov te prijevod na hrvatski jezik. Priređivač je također uključio i sažetak na engleskom jeziku (171-174).

U završnim dijelovima knjige Tomislav Galović donosi kao prilog popis i digitalizaciju isprava iz arhivskog fonda Benediktinskog samostana Sv. Kuzme i Damjana na Pašmanu iz fonda u Državnom arhivu u Zadru (175-192), popis i regesta 135 isprava od 1060. do 1399. godine. Djelo završava popisom korištenih (tiskanih) izvora (195-202).

Prvi svezak cjelovitog izdanja *Rogovskog kartulara* napravljen je prema pravilima struke, te je značajno djelo za proučavanje srednjovjekovnih kartularskih spisa, stoga autoru treba čestitati. Sama izvedba je izrazito luksuzna. Na kraju, potrebno je samo napomenuti da smo u iščekivanju sljedećeg sveska u seriji, što će se, nadamo se, dogoditi tijekom 2019. godine.

Sanja Miljan

Registri porečkih bilježnika Henrika de Artizanibus (1433.-1434.) i Antuna de Teodoris (1435.-1449.), Spisi porečkih bilježnika, sv. 1, Spisi istarskih bilježnika, sv. 2, prir. Zoran Ladić, Državni arhiv u Pazinu, Posebna izdanja, sv. 48, Pazin 2018., 283 str.

Prije deset godina objavljen je prvi svezak u sklopu projekta Spisi istarskih bilježnika Državnog arhiva u Pazinu, a imala sam čast napisati prikaz *Knjige labinskog bilježnika Bartolomeja Gervazija (1525.-1550.)*, najstarije sačuvane notarske knjige grada Labina koju su priredili Zoran Ladić i Elvis Orbanić. Sada, drugi svezak serije, odnosno prvi svezak podserije Spisi porečkih bilježnika, naslovljen *Registri porečkih bilježnika Henrika de Artizanibus (1433.-1434.) i Antuna de Teodoris (1435.-1449.)*, priredio je Zoran Ladić, znanstveni savjetnik na Odsjeku za povijesne znanosti HAZU, koji je najveći poznavatelj najstarije istarske bilježničke građe. Kao i u prethodnom slučaju, urednica knjige je Mirjana Matijević Sokol, najbolji hrvatski diplomatičar i paleograf. Knjiga se strukturalno dijeli na nekoliko cjelina: predgovor urednice (7-8), uvodne napomene (9-15), te središnji dio knjige koji je prijepis najstarije porečke bilježničke knjige (21-214). Znanstveni aparat uključuje i priloge, odnosno popis porečkih bilježnika koji su zabilježili isprave koje se ovdje objelodanjuju te onih koji se pak u njima spominju (17-18), tehničke napomene (19), regesta (215-232), neke odabrane faksimile (235-240) te indekse osobnih imena (241-259), imena mjesta (260-263) te stvari (264-281).

Predgovor urednice (7-8) kako je već navedeno, potpisuje prof. Mirjana Matijević Sokol. Budući da je izgradila svoju karijeru na priređivanju raznovrsne srednjovjekovne građe, kao urednica ovog izdanja, zasigurno je osoba koja potpuno razumije potrebu objavljivanja izvorne građe. Unatoč činjenici da je komunalni notarijat Istre nešto mlađi od onog dalmatinskog, tim je više potrebna njegova objava kako bi se istraživanje te problematike na Istočnoj obali Jadrana moglo lijepo zaokružiti i komparirati. Ističe vrijednost samog rukopisa porečkih bilježnika te cijelog projekta Spisi istarskih bilježnika, kao i podršku koju je dugogodišnji ravnatelj, dr. sc. Elvis Orbanić, ujedno i sam povjesničar, ukazivao projektu. Ono što mi je posebice zanimljivo je da je istaknuto da se preslika izvornika može pronaći i na mrežnim